THE FANTASTIC UNIVERSE AND LANGUAGE OF THE "LORD OF THE RINGS" SERIES

Oana BĂDĂLUȚĂ
University of Bucharest

Abstract: In the project entitled „Universe and fantastic language of Lord of the Rings" I have defined and analyzed in a case study, the fantastic elements crossing the Ring trilogy, „The Fellowship of the ring" (2001), „The two towers" (2002), „Return of the King" (2003), with focus on the world which reflects fantastic indices and the reflected world: universe (fantastic), characters or beings (fantastic), objects or attributes (fantastic), actions (of fantastic nature),objects - symbol, key characters (belonging to the realm of the fantastic), mirror worlds, the principle of reflection, analysis of words or fragments which focus and outline a fantastic language and conclusions from the two worlds, one that reflects and the world of reflected (world of the above vs world of „underground", the world of ease and relaxed, the Shire (County), in constant harmony with oneself and with others vs the world of turmoil, eager for influence and forestall on other territories, the land of nowhere, the land of orca, Mordor, by Sauron's dominance). The two worlds, like their characters, are very different and do not have a common ideal, its characteristics being opposite: tranquility vs fussiness, terror, fear, insanity; balance vs chaos, randomness, imbalance; good vs evil, cruelty, selfishness; light vs tarnish, breaking, shutdown, and so forth. The objective of this study is, by outlining the elements of fantastic nature, to focus on the parallelism of these two universal principles, two limits, up vs down, two possibilities, two powers Frodo vs Sauron.

Keywords: ring, sovereignty, travel, parallelism, fantastic

Triada fenomenului Inelului: „Frăţia Inelului"(2001), „Cele două turnuri"(2002), „Întoarcerea Regelui"(2003), operă scrisă de John Ronald Reuel Tolkien [prelungire a volumului „Hobbitul: O călătorie neaşteptată" (2012) , prima parte din seria celor trei care au urmat, „Dezolarea lui Smaug" (2013), „Bătălia Celor Cinci Oştiri" (2014)] nu poate rezona decât prin intermediul fantasticului, acesta fiind motivul central al studiului întreprins. Cele două lumi, duale, dar incompatibile, denumite prin conceptul „lumii în oglindă", întăresc această idee. Criteriul fantastic rămâne deci singurul postulat pentru a demonstra conceptul „lumii în oglindă".

„Lord of the Rings", argumente necesare justificării conceptului „lumii în oglindă", o incursiune fantastică (studiu de caz asupra trilogiei)

În trilogie, universul (lumea) „Lord of the Rings" este prezentat/ă ca făcând parte sau fiind parte din istoria Inelului. Povestea se deschide printr-un ancadrament, segmentat în trei părţi (o trilogie), din care lipseşte ultima parte; aceste goluri, părţi lipsă, sunt tocmai cele care asigură fluxul poveştii, narativitatea: „Lumea s-a schimbat. O simt în tremurul apei. În freamătul pământului...În miresmele aduse de vânt. Multe din cele ce au fost odinioară s-au pierdut. Căci nimeni nu-şi mai aminteşte azi de ele.", ce degajă mister şi o anumită aşteptare: „O simt în tremurul apei. În freamătul pământului. În miresmele aduse de vânt." Incipitul trilogiei prezintă un freamăt universal, instalat pe două nivele, cosmic (vânt) şi terestru (apă, pământ). Pentru ca triada să fie completă, intervine al treilea strat, subterestru (focul), care nu împărtăşeşte nimic, deocamdată; nu este o omisiune întâmplătoare, conservă misterul şi pregăteşte elementul-cheie al poveştii, care va fi asamblat în străfundurile „Muntelui de Foc",

Inelul. Omisiunea anunţă un dezechilibru major, o lipsă din plenitudinea existenţei *Pământului-de-Mijloc*. Cadrul vieţii se restrânge, căci răul (re)vine din foc şi în foc necesită a fi distrus. Ancadramentul plasează povestea la un nivel supralumesc, fantastic şi totodată face legătura cu trecutul, prin axa prezentului (prezent→trecut, trecut→prezent), care direcţionează ecuaţia spre necunoscut, spre întuneric „căci nimeni nu-şi mai aminteşte azi de ele." Observăm o serie de termeni antonimici: multe vs. nimeni, au fost vs. s-au pierdut/nu-şi aminteşte, odinioară vs. azi. Ancadramentul face apel la memorie, prin aducere-aminte, intervine o ruptură în contextul ideilor. Motivul rupturii poate fi dedus din intriga acţiunii, încropată într-o istorisire: Partea I, Expoziţiunea: „Totul a început cu făurirea Marilor Inele. Trei le-au fost date elfilor...Nemuritorilor elfi, cele mai înţelepte şi mai frumoase dintre făpturi. Şapte, seniorilor gnomilor, meşteri în sfredelitul munţilor şi iscusiţi făurari. Iar alte nouă inele le-au fost dăruite oamenilor care, mai presus de orice, îşi doreau putere." Partea I, Intriga: „În aceste Inele fuseseră ferecate puterea şi dorinţa de a stăpâni celelalte seminţii. Dar toţi au fost înşelaţi, căci a mai fost făurit un Inel."(se atrage atenţia asupra conştiinţei existenţei răului în orice principiu universal, „dar", „toţi", „au fost" „înşelaţi", „căci", „a mai fost", „făurit", „un Inel", „în mare taină". Din ansamblul formelor de rău, făurirea Inelului Suprem se încadrează atât răului moral (cauzat de liberul arbitru), cât şi răului gratuit sau celui atroce (care funcţionează numai în perimetrul celor ce nu cred în celălalt principiu, celor ce sunt separaţi de acesta, atei sau malefici). Partea I, Desfăşurarea acţiunii: „În Ţinutul Mordor, în străfundurile Muntelui de Foc, Sauron, Seniorul Întunericului, a făurit în mare taină Inelul Suprem, care să le stăpânească pe toate celelalte. În acest Inel şi-a pus toată cruzimea, ura şi dorinţa de a supune tot ce e viu. Un Inel care să le stăpânească pe toate celelalte. Unul câte unul, Ţinuturile Libere ale Pământului-de-Mijloc au căzut pradă puterii Inelului. Dar câteva i-au rezistat. O ultimă alianţă a oamenilor şi a elfilor s-a împotrivit oştirilor din Mordor şi s-a luptat pentru libertatea Pământului-de-Mijloc. Victoria era aproape. Dar nimeni nu se putea împotrivi puterii Inelului." Partea I, Punctul culminant: „În acel moment, când speranţa părea să fi murit pe veci, Isildur, fiul regelui, a ridicat sabia tatălui său..." Partea I, Deznodământul: „Sauron, duşmanul Oamenilor Liberi din Pământul-de-Mijloc a fost înfrânt. Inelul a ajuns la Isildur, care a avut atunci şansa de a distruge răul pe vecie." Partea a II-a, Intriga: „Dar inimile oamenilor sunt o pradă uşoară. Iar Inelul Puterii are o voinţă a lui. Pe Isildur l-a trădat şi i-a adus pieirea. Iar lucruri ce n-ar fi trebuit în veci uitate s-au pierdut în neant. Istoria a devenit legendă...Legenda s-a transformat în mit...Şi, timp de 2500 de ani, Inelul a dispărut dintre cele ştiute." Partea a II-a, Desfăşurarea acţiunii: „Până când şansa i-a surâs din nou. Şi Inelul a demenit un alt purtător. Inelul a ajuns la o fiinţă numită Gollum, care l-a dus în adâncurile Munţilor Pâcloşi. Şi acolo l-a mistuit Inelul. Datorită Inelului, Gollum a avut parte de o viaţă nefiresc de lungă. Timp de 500 de ani Inelul i-a înveninat mintea. Şi, în tenebrele grotei lui Gollum, a aşteptat..." Partea a II-a, Punctul culminant: „Întunericul s-a furişat iarăşi peste păduri. A crescut zvonul despre Umbra de la Răsărit şi şoapte înfiorate despre o teamă fără de nume...Iar Inelul Puterii a înţeles atunci că vremea lui sosise din nou." Partea a II-a, Deznodământul: „Aşa că l-a părăsit pe Gollum." Partea a III-a, Intriga: „Dar s-a întâmplat ceva atunci ce Inelul nu plănuise. A fost găsit de cea de pe urmă fiinţă imaginabilă. De un hobbit. Bilbo Baggins, din Comitat." Partea a III-a, Desfăşurarea acţiunii: „Va veni în curând ziua în care soarta tuturor va sta în mâinile hobbitilor."

Universul „Lord of the Rings", lume în oglindă. Limbajul „Lord of the Rings", metalimbaj.

Universul trilogiei „Lord of the Rings" este diferit lumii noastre, necunoscut vs cunoscut, personajele şi acţiunile lor se potrivesc eroilor de basm, iar limbajul pe care îl folosesc este unul metaforizat, liric, cu uşoare accente nostalgice, cu aduceri aminte, încriptat; cuvintele rostite de personaje sunt (în)semne izvorâte din alte lumi, limbajul este neobişnuit,

anumite expresii sau sintagme au forme inversate [expresia „Ghicitori în întuneric", abia perceptibil rostită de către Gandalf, este una metaforică, se traduce prin a căuta, a afla care este adevărul şi instaurează la nivel textual o senzaţie de aşteptare, de frământare interioară, ce aparţine registrului fantastic („ghicitori" = întrebări, termeni retorici, retorisme; „în întuneric" = în neştiinţă, acolo unde nu s-a făcut lumină, nu s-a aflat adevărul)]; închinări, incantaţii, prin cânt, către personaje fabuloase (conţinutul acestora nu poate fi reprodus în cuvinte, limbajul este străin) Aragorn, către Doamna din Luthien (elf-fecioara, care şi-a oferit dragostea lui Beren, un muritor); „Casa mi-o las, în lume plec/Sunt multe cărări pe care să trec./Prin umbrele nopţii, care dispar./Când stelele sus, pe boltă apar./Neguri şi umbre, ceaţă şi nori,/Toate pălesc, toate pălesc."(coloana sonoră devine motto-ul „Frăţiei Inelului"); „De la uşă începe drumul, pe care voi şi eu s-apuc. Drumu-n jos la vale duce. Şi grăbit de-acolo curge. Acum departe drumul s-a dus. Şi trebuie să-l urmez, daca pot." (cântecul lui Gandalf, vrăjitorul, este o metaforă pentru desfăşurarea acţiunii, un fir al poveştii ce se ţese şi curge, dar în sens invers, căci, pentru a fi pătruns, înţeles, trebuie urmat in sens invers, de la final, spre început; exprimă deci o necesitate de a desluşi un mister pierdut, greutatea de a-l afla şi povara de a-l purta, „dacă pot"; drumul reprezintă cercul închis, care se învârte prea repede pentru a putea fi decodat, nu în curgerea-i firească „grăbit de-acolo curge"; traseul drumului devine anevoios „acum departe drumul s-a dus", rezultând conclusiva „şi trebuie să-l urmez, dacă pot"); simbolic, cercul (= drumul) poate fi interpretat ca fiind Inelul pierdut, obiect circular, scăpat din mâinile lui Gollum, „Drumu-n jos la vale duce. Şi grăbit de-acolo curge"/„Aşa că l-a părăsit pe Gollum." Timpul Inelului, în care se desfăşoară acţiunea, este cu mult diferit de timpul nostru, „al treilea Ev" fiind cel de dinainte de strămutarea Ielelor dincolo de Marea cea Mare. Într-o analiză mai amănunţită, sesizăm dualitatea lumii Inelului: în afară [deasupra pământului; această lume este cea de deasupra, spre exemplu: forţele aflate în slujba Răului (Sauron, Saruman şi creaturile subordonate acestora: orci, gnomi, goblini, cei 9-Nazgul, wargi; „Nu te poţi ascunde. Te văd. Nu există viaţă în pustiu. Doar moarte." (Sauron) lumea exterioară este îngrădită în pustiu, în ceea ce este trecător, în moarte]; lumea dinăuntru (această lume stăpâneşte dedesubtul, ceea ce se află sub pământ, piticii din mine, spre exemplu Minele din Moria („Moria. Îţi este teamă să intri în minele acelea. Pticii au săpat prea cu lăcomie şi prea adânc. Ştii bine ce au trezit la viaţă în întunericul din Khazad-Dum."(Saruman) („prea cu lăcomie", „prea adânc" trasează o mişcare verticală, de sus în jos (↓); sunt atribute ale setei neobosite, ale nestăvilirii, nepotolirii poftelor; asistăm la o exacerbare a simţurilor, a dorinţelor prin folosirea adverbului „prea"; revenirea, întoarcerea din moarte, trezirea la viaţă din întunericul din Khazad-Dum constituie sfărmarea lacătelor iadului, trecerea de prag, urgia, „umbră şi flacără."; piticii au deranjat întunericul, au intervenit în ordinea lucrurilor, în terestru, au săpat în primele două straturi ale pământului, crustă şi manta şi au ajuns în miez, câmpul magnetic al pământului activând Răul); „Sunt creaturi mai bătrâne şi mai împuţite decât orcii în locurile adânci ale lumii." (Gandalf) [verticala (↓) descoperă un abis al coborârii, al adâncului, al locurilor neumblate, străine şi reci; este un abis al nenorocirii şi al beznei, al creaturilor care supravieţuiesc doar în locurile adânci ale lumii, al morţilor-vii, un punct final universal, astfel cum apare în toate cosmogoniile; ceea ce abisul naşte, va înghiţi, scuipând afară hrana; constatarea lui Gandalf rezumă o conştientizare a Marelui Rău, a Thanatosului, a tărâmului Morţii, prin care bătrâneţea „îmbracă" diferite forme de manifestare şi timpul are capacitatea de a camufla, de a ascunde demonicul]; „În linişte acum. Este un drum de patru zile către celălalt tărâm."(Gandalf) Minele din Moria se poziţionează deasupra Thanatosului, sunt o poartă deschisă între două lumi, între întuneric şi lumină, între adâncime şi suprafaţă, sus şi jos, „către celălalt tărâm"; drumul înspre lumină durează 4 zile, ceea ce înseamnă apropierea de sfânta cruce şi intrarea în purgatoriu (loc al încercărilor, al asumării, al renaşterii sau al damnării), mai mult, o orientare cvadripartită; care este istoricul Moriei? „Au cucerit podul şi

a doua sală. Am baricadat porţile, dar nu-i mai putem ţine prea mult. Solul se cutremură. Tobe…Tobe în adânc. Nu putem ieşi. O umbră se mişcă în întuneric. Nu putem ieşi. Se apropie." (bătaia în tobe înseamnă chemare, impactul cu terestrul, chemarea paşilor care ating şi se desprind de pământ, prin sunet, terorare, angoasă, frică); „Sunt un slujitor al Focului Secret, purtătorul flăcării lui Anor. Focul întunecat nu te va ajuta, flacără a lui Udun. Întoarce-te în Umbră."(Gandalf) Verbele surprind atât o deschidere (în sens negativ, >, -), cât şi o închidere de context (în sens pozitiv, <, +): „au cucerit"(>, -), „am baricadat"(<, +), „nu-i mai putem ţine", „nu putem" (<, +), „se apropie" (>,-); „a cădea în umbră" însemnă a aluneca în moarte, în dublul sinelui, în astral, a rămâne blocat între viaţă şi moarte; a te arunca în imaginea ta răsturnată, deci în inversul tău, în imaginea sufletului tău de după viaţă; „Gandalf cel Sur nu a trecut hotarele acestui pământ. A cazut în Umbră."(Galadriel); „Şi Umbra şi Flacăra l-au luat. Un Balrog din Morgoth." (Legolas); forţele acestor lumi servesc unor puteri potrivnice, rivale, fie se află în slujba binelui (regi, regine, elfi, gnomi, hobbiţi, oameni, magicieni, vrăjitori, spre exemplu Gandalf), fie în slujba răului (Sauron şi tot ce-i este subordonat). Pe lângă aceste două segmentări, mai există o lume intermediară, un nivel intermediar, considerat drept „poartă" între viaţă şi moarte, a celor blocaţi sau blestemaţi, cei care sunt prinşi între două lumi, morţii-vii, spre exemplu cei din „Codrul Munţilor" sau „Templul de pe Colină" (Regele Théoden adună oameni şi orice călăreţ vrednic de luptă la „Templul de pe Colină"). La „Templul de pe Colină" există o „Poartă a Muntelui", o cărare între stânci numită „Cărarea Morţilor". În preajma acesteia, animalele sunt agitate şi oamenii temători. Se spune că acela ce se aventura pe această cărare nu se mai întorcea, căci intra în „Împărăţia Morţilor", în loc nepermis. „Îţi trebuie mai mulţi oameni, Aragorn. Mai sunt cei din munţi./Lor vrei să le cer să lupte? N-au nici o credinţă. Nu se supun nimănui./Vor răspunde la chemarea Regelui Gondorului." (Aragorn-Elrond); Povestea oamenilor din „Codrul Morţilor" este împărtăşită de Legolas: „Cu multă vreme în urmă, Oamenii Munţilor au jurat credinţă ultimului rege al Gondorului, să îi vină în ajutor, să lupte. Dar când a sosit clipa, când Gondorul avea nevoie de ei, au fugit. Au dispărut în interiorul muntelui." (repoziţionarea oamenilor „în interiorul muntelui" presupune desacralizarea spaţiului; muntele, pământul devin blestemate, deci oricine le trecea graniţa era blestemat) „Şi acesta este blestemul lui Isildur. Să nu mai odihnească niciodată , până nu şi-au împlinit jurământul."; „Calea e închisă. A fost făcută de cei morţi. Iar cei morţi o au în grijă. Calea e închisă." (repetarea afirmaţiei „Calea e închisă" la început şi sfârşit de frază constituie un avertisment, o certitudine, o insistenţă; este un drum al vieţii în sau spre moarte, deci fără cale de întoarcere; fragmentul poate fi asemănat cu cel din Dante Aligheri: „Când eu n'am fost, nimic n-a fost creat,/Ci veşnic tot şi'n veci voi fi durată,/Să lase-orice speranţă cine-a'ntrat."[1]); „Cine-mi calcă tărâmul?/Cineva care îţi cere supunere./Morţii nu le îngăduie celor vii să treacă./Mie ai să-mi îngădui./Drumul s-a închis. E făcut pentru cei care au murit. Şi toţi cei morţi îl străjuesc. Drumul s-a închis. Acum trebuie să muriţi." (fragmentul conservă aceeaşi idee, închiderea drumului celor vii, aflaţi pe tărâmul morţilor); „Te conjur să-ţi respecţi jurământul./Numai regele Gondorului poate să-mi poruncească./Luptaţi alături de noi şi vă veţi câştiga onoarea. (…)sunt moştenitorul lui Isildur. Luptaţi pentru mine şi voi considera că v-aţi respectat jurământul." (Aragorn) Există credinţa blocării anumitor suflete încărcate, între viaţă şi moarte, care rămân pe „prag". În mentalitatea populară, ei nu sunt nici vii, nici morţi. Aceste suflete damnate nu au parte de o renaştere, de moarte prin naştere, nu pot întreţine relaţii cu fiinţele şi acţiunile lumii suprasensibile, cu cei de după, nici cu cei dinapoia „pragului".

[1] Dante Aligheri „Divina Comedie", „Infernul", Cântul III, Catren 7 (Poarta Infernului. Pedeapsa celor şovăielnici. Caron. Trecerea Aheronului), trad. Alexandru Balaci, Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, p. 56

„Lord of the Rings", lume în oglindă, reprezintă o reflexie a unei naturi duale, uman-inumane [prin multitudinea şi complexitatea personajelor (fantastice) ce populează seria: hobbiţi „(…)sunt un pic importanţi.", au „interes în cultivarea berii şi pentru foile de ţigară", „cultivând pământul, pentru că hobiţii împărtăşesc o dragoste pentru lucrurile care cresc" (Frodo Baggins, Bilbo Baggins, Sam Gamgee, Meriadoc Brandybuck, Peregrin Took), Aragorn, un Dunedain, Gnomi (Gimli, fiul lui Gloîn), Elfi (Arwen Evenstar, Legolas, fiul lui Thranduil), Gandalf (vrăjitor), Cei Nouă (Nazgulii), Regele vrăjitorilor din Angmar, cel care l-a înjunghiat pe Frodo pe „Creasta Vânturilor", stăpânul Nazgulilor şi cel mai puternic dintre Cei Nouă, Sauron, orci, goblini, wargi, împreunarea orcilor cu goblinii, o nouă rasă creată de Saruman (fantasticul evoluează, se reinventează), corbii din Dunland (spioni ai lui Saruman; zboară repede, împotriva vântului), Balrog – un demon al lumii antice, Ent (Arbore-Bărbos), cei trei vulturi care îi salvează pe Frodo şi pe Sam dintre pietrele şi lava din Mordor; Gollum, (Smeagol), nici om, nici monstru, este un excelent luntraş şi înnotător, cunoscător al locurilor mai mult sau mai puţin umblate din Mordor , Ea, păianjenul care străjuia la intrarea în Muntele de Foc (Mordor), oameni: Faramir, fratele lui Boromir, Théodred, fiul regelui Théoden, Théoden, fiul lui Thengel, Éomer, fiu al lui Éomund, Éowyn, nepoata regelui Théoden, Seniorul Denethor, tatăl lui Boromir şi a lui Faramir, regent al tronului din Gondor, fiu al lui Ecthelion; prin toposurile, tărâmurile fantastice, cu denumiri fantastice, diferite de cele (re)cunoscute, nepământene („Ţinutul Umbrelor", „Codrul Întunecat", „Tîrgul Lacului", „Muntele Singuratic", „Heleşteul Neîngăduit", „Râul Troienit", „Minas Morgul", „Mordor", forţăreaţa de la Barad-dur, în Mordor, poteca de pe lângă Minas Morgul, spre Munte = Ciriter Ungul, domeniul şi oraşul Dwarf din Dwarrowdelf, Caras Galadhon, Inima Regatului Elf pe pământ, domeniul Lordului Celeborn şi a lui Galadriel, Doamna Luminii, „Turnul Alb Ecthelion" din Cetatea Gondorului, „Oraşul Alb" = „Oraşul Osgiliden"; „Copacul Alb al Gondorului" din cetatea Minas Tirith = Copacul regelui, „Isengard")].

Inelul Suveran

Inelul este cel mai important element de legătură atât în lumea trilogiei, cât şi în cultura populară şi laică: obiect magic, este simbol al uniunii dintre feminin şi masculin, dintre viaţă şi moarte. Simbolismul Inelului este greu şi complex, şi, ca motiv „în oglindă", întreţine o legătură spirituală între cei de după şi de dinaintea „pragului". Este un obiect magic. Inelul Magic este Inelul Suveran. Inelul Magic este întotdeauna singular, turnat prin metal nobil (aur, argint, platină, în acest caz, mithril), investit cu o anumită putere. Pierderea Inelului (de către Gollum, şi uneori de către Bilbo sau Frodo) este un semn nefast, care anunţă un dezechilibru în planul macroscosmosului şi în plan terestru, un dezechilibru major, universal: „Aşa că l-a părăsit pe Gollum." „Iar alte nouă inele le-au fost dăruite oamenilor care, mai presus de orice, îşi doreau putere." [intervenţia DARULUI presupune o dublă interpretare: „le-au fost date" (elfilor, gnomilor); „le-au fost dăruite" (oamenilor); în cazul elfilor, gnomilor, inelul este dat [cu sensul de (strămutare; i se schimbă stăpânul şi locul]; în cazul oamenilor, inelul este dăruit; DARUL poate fi perceput drept: FAVOARE (în momentul în care intervine liberul arbitru, depinde de om cum va folosi inelul); RĂSPLATĂ, MERIT (ca simbol al desăvârşirii umane; inelul repoziţionează omul la un nivel superior ontologic); gestul DĂRUIRII Inelului devine sacru şi se apropie astfel de obiectele adjuvante oferite eroului în basm, miraculoase: paloş, haine refolosite, repurtate (motivul dublului puterii, al puterii reactivate), animale adjuvante, fabuloase: calul, diferite fiinţe; nu este un dar strămoşesc, care uneşte seminţiile, generaţiile, ci este un dar al viitorului, care va marca viitorul]. În cadrul basmului, obiectul dăruit presupune dobândirea identităţii eroului, prin legătura care se stabileşte între obiectele dăruite (armele şi calul „tătâne-său din tinereţe") cu strămoşii acestuia, determinând astfel o repoziţionare a acestuia în raport cu universul, cu lumea. Poate fi astfel zdruncinat MITUL GENEZEI (al FACERII), dar rămâne un act pur, imaculat, îngreunat sub presiunea unei alte puteri, străine, rivale, anatema (Sauron): „dar toţi

au fost înşelaţi, căci a mai fost făurit un Inel.” Sintagma „care mai presus de orice îşi doreau putere” trebuie decodată folosind acelaşi cod, la nivel superlativ: „mai presus” = peste, deasupra, după; „îşi doreau” = a dărui, dar (beneficiu); „putere” = a putea, a i se permite, a reuşi, a izbuti, a trece, a traversa, a păşi → Peste orice puteau trece prin folosinţa darului, care era puterea (Inelul). Motivul Inelului (element magic în poveste, capătă valenţele unui obiect sacru, traversează, prin poveste, etapele sacralizării): 1. Inelul, obiect magic, centru al poveştii; 2.Inelul, slăbiciune şi blestem pentru omenire; 3. Inelul şi actul dăruirii. Inelul magic Inelul este echivalentul lui Sauron, „Sunt Unul şi acelaşi. Inelul şi Seniorul Întunericului.” (Gandalf) Inelul acceptă permutarea obiect magic → personaj; devin totuna, unul şi acelaşi element; Inelul este insuflat, însufleţit, are un istoric şi o continuă evoluţie în registrul poveştii; Frodo este falsul stăpân al Inelului, devine un încercat, o marionetă, un test sieşi şi omenirii; INELUL/STĂPÂN FRODO→INELUL/STĂPÂN SAURON: prin anularea Inelului, ecuaţia se rezumă la confruntarea FRODO vs SAURON, aparent imposibilă (indiciu fantastic). „Nu cutez să-l iau, nici măcar pentru a-l ţine în păstrare. L-aş putea folosi din dorinţa curată de a face bine. Dar, prin mine, ar căpăta puteri prea mari şi prea cumplite şi pentru a fi imaginate.” (Gandalf, magie albă vs magie neagră); Istoricul Inelului [Gandalf (re)deschide accesul către istoricul Inelului, către secret, prin cercetarea în arhive, prin documentare în Hrónice: <<Anul 3434 al Celui De-al Doilea Ev. Hrónicul domniei lui Isildur, Înaltul rege din Gondor şi povestea Inelului Puterii, istorisită chiar de rege: „A venit la mine. Inelul Suveran. El va fi simbolul domniei mele. Soarta tuturor celor din stirpea mea va fi legată de soarta lui, căci nu voi risca nicicând să fac vreun rău Inelului. E nepreţuit pentru mine, deşi l-am dobândit cu preţul unei mari suferinţe. Însemnele de pe el încep să pălească. Literele, ca de flacără cândva, aproape au dispărut. A rămas misterul pe care doar focul îl mai poate desluşi acum.”>> (asistăm la un mecanism dialectic identic în ceea ce priveşte caracteristicile Inelului: „nepreţuit”, „Inelul Suveran”; Isildur – posedatul, robul, scalvul, Inelul – posesiunea, stăpânul, într-un joc al puterilor absolute, în care posesiunea îl stăpâneşte pe cel posedat); prin greşeală, prin păcatul comis (păcatul păstrării Inelului se identifică cu păcatul strămoşesc, este un păcat greu, care lasă urme adânci asupra generaţiilor următoare): „Inelul a ajuns la Isildur, care a avut atunci şansa de a distruge răul pe vecie. Dar inimile oamenilor sunt o pradă uşoară. Iar Inelul Puterii are o voinţă a lui. Pe Isildur l-a trădat şi i-a adus pieirea. Iar lucruri ce n-ar fi trebuit în veci uitate s-au pierdut în neant.”; păcatul se perpetuează, nu se stinge, nu dispare, nu se şterge: „Soarta tuturor celor din stirpea mea va fi legată de soarta lui”; Isildur dobândeşte Inelul, asemenea lui Bilbo, printr-o succesiune de evenimente, prin conjunctură, prin moartea tatălui şi răzbunarea acestuia: „(…) deşi l-am dobândit cu preţul unei mari suferinţe.”[în această ordine de idei, moartea este influentă, moartea generează moarte: „Pe Isildur l-a trădat şi i-a adus pieirea.”; legare, prin Inel → (nedez)legare prin moarte]; „Inelul lui Bilbo. S-a dus să stea la elfi. Ţi-a lăsat ţie Fundătura. Împreună cu toate bunurile lui. Inelul e al tău acum.” (Gandalf); „Inelul a ademenit un alt purtător.(ANCADRAMENT)” (se schimbă purtătorul Inelului, de data aceasta nu prin voinţa Inelului, ci prin întâmplare, prin conjunctură);

Frodo citeşte pe/în Inel (această citire se aseamănă cu descifrarea în obiectul magic, în cerc, în globul de cristal; nu este doar o citire, ci o desluşire, o pătrundere a tainei, o interpretare magică [Frodo devine cel ce păzeşte marginea, Fundătura: „Sunt nişte înscrisuri. Par litere elfice. Nu le pot citi./Însemnele sunt în limba din Mordor (…). Acesta este Inelul Suprem, făurit de Sauron, Seniorul Întunericului, în hăurile Muntelui de Foc. Cel pe care Isildur l-a luat chiar de pe mâna lui Sauron. Inelul s-a trezit la viaţă. A auzit chemarea Stăpânului său. (…) Duhul lui Sauron a supravieţuit. Forţa lui îşi trage seva din puterea Inelului. Iar acesta a dăinuit. Sauron îl caută. Îl caută fără răgaz. Toate gândurile lui sunt îndreptate spre el. Căci, mai presus de orice, Inelul jinduieşte să se întoarcă în mâna Stăpânului său. Sunt Unul şi acelaşi. Inelul şi Seniorul Întunericului.”] (Frodo-Gandalf)

Înscrisurile definesc suveranitatea, supremaţia. Povestea se reiterează: „Timp de 60 de ani, Inelul a stat neştiut în mâinile lui Bilbo, dându-i ani lungi de viaţă, făcându-l să nu cunoască bătrâneţea.” (RĂUL INELULUI este NEMURIREA). Inelul este dus scos din Comitat şi dus în Rivendell, deci i se schimbă nu doar purtătorul (Bilbo-Frodo), cât şi destinaţia. Inelul trezeşte în Boromir aceeaşi slăbiciune, este cel dintâi atras de Inel, de puterea lui: „Într-un vis…am vazut cerul de est cum se întunecă…dar în vest o rază de lumină de apărea. O voce plângea: sfârşitul îţi este aproape. Isildur’s Bane a fost găsită.”(Boromir); Boromir este din Vest, Rivendell este poziţionat în Vest vs Mordor este în Est; are loc o permutare: Vest (Boromir) → Est (Mordor = Inelul), prin luarea în stăpânire a lui Boromir, a slăbiciunilor, a neîmplinirilor sale de ordin regal: „E un dar. Un dar din partea duşmanilor din Mordor. De ce să nu-l folosim?” (Boromir) „Purtătorul Inelului porneşte în căutarea Muntelui de Foc.”(Elrond) *a porni în căutarea focului* presupune a coborî în adâncuri, în subconştient, a săvârşi cea mai grea trecere, dincolo de viaţă; văpaia „Muntelui de Foc” reprezintă focul vulcanic, din interiorul pământului. „Este un destin ciudat că trebuie să trecem printr-atâta teamă şi îndoială…pentru un lucru atât de mic…Atât de mic…” (Boromir) („un destin ciudat” semnifică călătoria, misiunea membrilor Frăţiei; „atâta teamă şi îndoială” (frică), „atât de mic” (raport utilitate/dimensiune) Păcatul originar deprins prin existenţa Inelului Puterii (se identifică cu păcatul strămoşesc, originar, primar, cu incipitul, cu greşeala) Greşeala, slăbiciunea, păcatul strămoşesc pun la îndoială sângele Numenor-ului, calitatea oamenilor: „Am fost de faţă, acum 3000 de ani, când puterea oamenilor a dat greş. L-am dus pe Isildur în inima „Muntelui de Foc”, acolo unde fusese făurit Inelul, singurul loc unde putea fi distrus. - Aruncă-l în flăcări. Distruge-l./- Nu./S-ar fi putut sfârşi atunci, dar Răului i s-a îngăduit să trăiască. Isildur a păstrat Inelul. Stirpea regală s-a stins. Nu mai există vigoare în lumea oamenilor.” (Elrond) („vigoare”, termen sinonimic, energie, vitalitate a minţii, a raţiunii, judecată, înţelegere, putere, voinţă) Frodo este cel care trebuie să îşi asume păcatul originar: „Păcatul lui Bilbo poate decide soarta multora.”(Gandalf)/„Inelul? Simţi cum îi creşte puterea (…)? Răul se va trage în tine din afara Frăţiei. Mă tem că şi din interiroul ei.” (Gandalf) Inelul funcţionează ca un magnet universal, care atrage Răul din toate direcţiile, din interior în interior şi din exterior în interior, „în tine”, „din interiorul”./„Aş vrea ca Inelul să nu fi ajuns niciodată la mine. As vrea să nu se fi întâmplat nimic din toate acestea.”(Frodo) Basmele populare confirmă existenţa unor astfel de obiecte magice (inele), care aveau capacitatea de a îndeplini eroului orice dorinţă. Inelul este considerat *laitmotivul scrierii*.

Traseul lui Frodo Baggins este un traseu labirintic, de iniţiere şi maturizare, de pierdere a inocenţei şi presupune, în mod forţat, ieşirea din copilărie. Locurile pe care le traversează, fiinţele pe care le întâlneşte, faptele pe care le întreprinde, obiectele de care se foloseşte în călătoria lui, niciunul dintre aceste aspecte nu se încadrează normalului: „Nimic nu-i bine în povestea asta. Noi nici n-ar trebui să fim aici. Dar suntem.” (Sam) (povestea = neobişnuită, un blestem care străbate generaţiile Pământului-de-Mijloc; poveste = blestem = istorie a Inelului; sacrificiul lui Frodo = un gest-puzzle, în care atât Frodo, cât şi Sam sunt piese lipsă, inexistenţi, nepotriviţi, dar care învaţă şi înţeleg că sunt singurii care pot reface traseul-puzzle; vorbim deci despre o poveste-puzzle, o poveste-labirint): „E ca în poveştile acelea minunate, domnu’Frodo. Cele vrednice de luat în seamă. Poveşti înţesate de primejdii întunecate. Uneori nici n-ai fi vrut să le aflii sfârşitul, căci cum ar fi putut oare să se termine cu bine? Cum să poată lumea să fie din nou cum a fost cândva, când a fost cuprinsă de atâta rău? Dar, în cele din urmă, Umbra a devenit ceva trecător, şi Întunericul trebuie să dispară într-o bună zi; (observăm numeroase aspecte ale refectării: a universului „Lord of the Rings” lumii noastre, a lui Gollum în sine şi a Răului, în reflexie directă, „umbră” asupra pământului; „umbra” este manifestarea Răului, o reflectare a Întunericului asupra terestrului, asupra fiinţelor şi naturii lucrurilor) O nouă zi va veni. Iar când va răsări din nou soarele, va fi cu mult mai strălucitor. Astea erau poveştile pe care le ţineai minte şi le socoteai însemnate.

Chiar dacă erai prea mic ca să înţelegi de ce. Dar cred că ştiu de ce le-am ţinut minte, domnu'Frodo. Acum ştiu. Oamenii din poveştile acelea avuseseră o groază de ocazii să se întoarcă din drum, numai că n-au făcut-o. Au mers mai departe, pentru că ei credeau cu adevărat în ceva./Noi în ce credem, Sam?/Credem că există ceva bun în lume, domnu'Frodo. Şi că merită să lupţi pentru el." (Sam-Frodo) (expresia „Astea erau poveştile pe care le ţineai minte şi le socoteai însemnate. Chiar dacă erai prea mic ca să înţelegi de ce" rezumă şi defineşte lumea copilăriei, percepţia unui copil, înţelegerea lui asupra lumii, considerată, de cele mai multe ori, o lume magică, colorată, luminoasă, în esenţă fantastică); „Mai ţii minte Comitatul, domnişorule Frodo? Curând va veni primăvara, livezile vor da în floare, păsările îşi vor face cuib în aluni, iar gospodarii vor ieşi să îşi semene ogoarele. Şi vor mânca primele căpşuni cu frişcă. Îţi aminteşti gustul căpşunilor?/Nu, Sam, nu-mi mai amitesc nici gustul mâncării, nici susurul apelor, nici atingerea ierbii. Sunt gol…în întuneric. Între mine şi Roata de Foc nu e nimic, nici un văl." (Frodo-Sam) (roata de foc = cercul, ochiul, flacăra); Procesul maturizării totale, al scurgerii timpului: „Cum poţi să ţeşi iţele unei vieţi de odinioară? Cum poţi să mergi mai departe, când inima începe să înţeleagă că nu există cale de întoarcere? Sunt lucruri pe care timpul nu le poate tămădui. Unele răni sunt prea adânci ca să nu lase urme."

Centrul labirintic: Ochiul, Sauron sau Minotaurul. Frodo/Sam: ghemul. Traseul lui Frodo/Sam: spirala-labirint, împletitura, nodul, drumul către centru. Călătoria lui Frodo spre Mordor este una universală, colectivă, care se desfăşoară în paralel, pe două planuri, două fire narative: călătoria lui Frodo spre Mordor şi a celorlalţi, pe Pământul-de-Mijloc. Istoria Inelului este şi povestea prieteniei fără hotar, o metaforă a devenirii, a maturizării, o poveste masculină, o parabolă a vieţii: „S-a sfârşit./Da, domnişorule Frodo, gata, s-a sfârşit. Văd Comitatul, Râul Anduin, Traista, Artificiile lui Gandalf, Luminile arborilor festivi, pe Rossie Cotton dansând. Are panglici împletite în cosiţe. Dacă mi-ar fi fost dat să ma însor, pe ea aş fi luat-o. Pe ea aş fi luat-o." (Frodo-Sam) Există astfel o strânsă relaţie între centru şi spirala-labirint, posibilităţile folosirii ghemului în acest spaţiu sunt infinite, dar periculoase. Aţa ghemului se poate termina, dar spirala şi centrul rămân poziţionate în acelaşi punct. Nodul nu se modifică. Nu se schimbă, tocmai de aceea împletitura este atât de complexă. Pe de altă parte, există întotdeauna între nod şi centru o legătură magică, un drum magic şi un destin aparte pentru aceia ce străbat cotloanele (încercările) labirintului. Andrei Oişteanu afirmă: „Ghemul este o paradigmă a labirintului, în aceeaşi măsură în care ultimul este o paradigmă a primului, pentru ca ambele să nu fie decât simbolice reprezentări ale Haosului." [2] Spirala-labirint este deci suportul care susţine acest haos, şi-l consumă. Expediţia din labirint este, cu precădere, fantastică, dar nu completă. Gollum este cel care oferă o şansă labirintului, pentru că este singurul care cunoaşte drumul spre Mordor. Tot el este cel care maschează protecţia pentru Frodo şi pe Sam în labirint, pentru ca, într-un final, să îi abandoneze: „un sistem haotic căruia i se impune legea devine Kosmos (Univers Ordonat)" (Idem, p. 311); Gollum îi duce pe cei doi la subpăzitorul labirintului, păianjenul din grotă, la Ea (Sauron = păzitor, Ea = subpăzitor): „Privit de sus, Labirintul cu firul desfăşurat pe parcursurile sale se aseamănă cu o ciudată pânză de păianjen. În textele vedice şi postvedice, Zeul suprem este frecvent numit *ţesătorul cosmic* şi asociat alegoric cu păianjenul care ţese lumea din propriul său fir." (Idem, p. 311); (Zeul suprem = Ea = păianjenul cosmic); Frodo şi Sam reorânduiesc spaţiul în labirint, mai apoi îl distrug, purificând atât spaţiul lumii, cât şi cosmosul.

Finalul poveştii, viaţa în continuul ei

„Nu credeam că acesta va fi sfârşitul./Sfârşitul? Călătoria noastră nu se sfârşeşte aici. Moartea nu-i decât o altă cale, pe care trebuie s-o urmăm. Vălul mohorât al acestei lumi se va ridica şi totul va părea cristalin şi atunci ai să vezi. (…) plaje însorite…şi, ceva mai încolo, o

[2] Andrei Oişteanu „Ordine şi Haos. Mit şi magie în cultura tradiţională românească", Editura Polirom, 2013, p. 310

câmpie verde întinsă, sub un soare cald." (Gandalf-Took) (descrierea lui Gandalf rezumă sfârşitul vieţii într-o continuare a ei, într-o altă dimensiune; viziunea acestuia prezintă un tărâm lipsit de moarte, deşi ne aflăm înapoia morţii, este o trecere reuşită peste prag: „plaje însorite", „o câmpie verde întinsă", „un soare cald.")

Rezultatele sau concluziile desprinse din studiul Literatura universală şi filmul (universul şi limbajul fantastic al seriei „Lord of the Rings") încurajează şi dezvoltă ideea „lumii în oglindă", ca matrice a existenţei unor universuri poziţonate în balans diferit, supra vs sub, sus vs jos, Mordor vs Shire, Sauron vs Frodo, în ecuaţia cărora, fantasticul (şi Inelul) rămân sigura formă de intermediere a acestora.

Note bibliografice

• Aligheri, Dante „Divina Comedie", „Infernul", trad. Alexandru Balaci, Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, Bucureşti;

• „Biblia sau Sfânta Scriptură",tipărită sub îndrumarea şi cu puterea de grijă a PREA FERICITULUI PĂRINTE TEOCTIST, PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE, Bucureşti, 1994;

• Ruşti, Doina „Dicţionar de teme şi simboluri", Ediţia a II-a, Polirom, 2009;

• Oişteanu, Andrei „Ordine şi Haos. Mit şi magie în cultura tradiţională românească", Editura Polirom, 2013;

* This work was cofinaced from the European Social Fund through Sectoral Operational Programme Human Resources Development 2007-2013, project number POSDRU/159/1.5/S/140863, Competitive Researchers in Europe in the Field of Humanities and Socio-Economic Sciences. A Multi-regional Research Network, sau Această lucrare a fost cofinanţată din Fondul Social European prin Programul Operaţional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013, Cod Contract: POSDRU/159/1.5/S/140863, Cercetători competitivi pe plan european în domeniul ştiinţelor umaniste şi socio-economice. Reţea de cercetare multiregională (CCPE).